

**Тыва Республиканың Өөредилге болгаш эртем яамызы
Муниципалдыг бюджеттен хандырылгалыг ниити өөредилге чери
«Ак-Чыраа ниити билиг ортумак школазы»**

ШМК-ның хуралынга көргөн
МК даргазы: Тырык А-К.А./
Протокол № 1
«19» август 2023 чыл

«Чөпшээрешкен»
Директорнун өөредилге
талазы-биле оралакчызы:
Тумат Д-Х.О./
«19» август 2023 чыл

Школа директорунун №183/а

**«Төрээн (тыва) чогаал» эртеминге
кичээлден дашкаар ажыл-чорудулгага
ЛИТЕРАТУРЛУГ САЙГАРЫЛГА деп аттыг
календарь-тематиктиг планнаашкын**

Класс: 10-11
Өөредилге планы-биле:
Неделяда: 2 шак.
Ниити шагы – 68 шак.

Тургускан: НШХИ-ниң
эртем секретары,
ф.э.к. А.Х.Херел

Тыва дыл, чогаал башкызы:
Кыргыс С.С.
Категориязы: 1 (бирги)

2023-2024 өөредилге чылы

Кол ниити өөрөдигениң 10-11 класстарыңа «Төрээн (тыва) литература» эртеминге программа (улаштыр – Программа) өөрөдигениң Федералдыг күрүне стандартызының (улаштыр – ӨФКС) «Родная литература» деп эртемге класстан дашкаар өөрөдир кезээнде өөрөдигениң кол ниити чадазында литература эртемин шингээткен турар ужурлуг түннелдерге даянып кылдыңан. Ол ышкаш «Тыва аас чогаалы болгаш литература» (авт. Д. С. Куулар, А. М. Монгуш, 1994 г.) болгаш ниити өөрөдигениң 5-11 класстарыңа «Тыва аас чогаалы болгаш литература» (тург.-авт. Е. Т. Чамзырын, М. А. Кужугет, Л. Х. Ооржак, 2012 г.) чижек программаларга даяңган (протокол 28.06.2016 г. № 2/16-з).

Россия Федерациязының хамаатызын мөзү-шынар болгаш кижизидилге талазы-биле хевирлээр, чоннар аразында культура, эп-сеткил каттыштырар чөптүг харылзаалар дугайын айыткан Концепцияда чүүлдерни, ниитилел сайзырадыр сорулгаларының бүгү байдалдарын болгаш Тыва Республиканың регионалдыг, этнокультурлуг онзагайларын чугулалап, өөрөнип көргөн.

Программаны ажылдап кылырыңа өзек хоойлу, доктаалдар:

- Конституция Российской Федерации (с изменениями на 01.07.2020 г.) ст. 26;
- Федеральный закон от 29 декабря 2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;
- Федеральный закон от 03.08.2018 г. № 317-ФЗ «О внесении изменений в статьи 11 и 14 Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации»;
- Приказ Министерства образования и науки РФ от 17 декабря 2010 г. № 1897 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта основного общего образования» (в редакции приказа Минобрнауки России от 31 декабря 2015 г. № 1577);
- Конституция Республики Тыва (с изменениями на 12.04.2019 г.) ст.5, 24;
- Закон ВХ-1 «О языках в Республике Тыва» от 31.12.2003 г. № 462 (с изменениями на 12.04.2019 г.);
- Закон Республики Тыва от 21.06.2014 г. № 2562 ВХ-1 «Об образовании в Республике Тыва» (с изменениями на 02.06.2019 г.).

Программада кол ниити өөрөдигениң 10-11 класстарыңа «Төрээн (тыва) литература» эртемниң **Литературлуг сайгарылга деп класстан дашкаар ажыл-чорудулганы өөрөдириниң** кол сорулгалары болгаш сорулганы боттандырап ажыл-чорудулга тодараттыңан.

Өөрөдиге планында эртемниң туружу, өөрөнгениниң түннелдери, эртемниң ужур-уткалыг кезээ, кичээлден дашкаар ажыл-чорудулга, программаны боттандыраарының байдалдарын айыткан. Бердинген Программа 10-11 класстарга «Төрээн (тыва) литература» эртемин немелде өөрөдириниң ажылчын программаларын тургузарының үндезини бооп турар. Программада «Төрээн (тыва) литература» эртемин өөрөдириниң кол сорулганы болгаш сорулганы боттандырап ажыл-чорудулганың дес-дараалашкаан, эртемнер аразының болгаш метапредметтиг харылзааларны айтып турар. Ол ышкаш өөрөникчилерниң назы-хар, өөрөдигениң чада аайы-биле шингээдир ажыл-чорудулганы кичээнге айып, билиглер ӨФКС негелделеринге дүүшкен турарын чугулага алган.

Төрээн (тыва) литературага немелде класстан дашкаар өөрөдириниң кол сорулганы:

- чогаал дугайында өөрөнгөн билиин улам делгемчидип, чоннуң төөгүзүн, амыдыралда ыдыктыг үнелерни база мөзү-шынар айтырыгларын бүгү талалыг көргүскөн чогаалдарның уран-чеченин бот-тускайлаң ханы, шын үнелеп, амыдырал-биле холбаалыг база орус болгаш делегей литературазы-биле деңнеп сайгарып билир, номчулгага сонургалдыг, хамааты туружу бедик кижини хевирлеп кижизидери.

Сорулгаларын күүседириниң аргалары:

- тыва чечен чогаалды чүгле сагыш-сеткил хайныышкынныг хүлээп номчуур эвес, а номчаанын ханы сайгарып, бодунуң бодалын (туружун) бадыткалдыг тайылбырлап база өскелерниң туружун (бодалын) дыңнап өөрениринге чаңчыктырар ажылдар чорудары;
- Россияның биче буурай болгаш делегей чоннарының чогаалдарын сайгарып өөрениринге төрөөн дылдың үнезин, ооң байлаан медеделдии-биле шингээдип, литературлуг чугааны хостуг, билдилиг ажыглап өөренирин сайзырадыр ажылдар чорудары;
- чечен чогаал дээрге авторнун бот-тускайлаң онзагай делегейи, чараш мөзүшынар, эстетиктиг көрүш хевирлээр уран чүүлдүн бир хевири деп билигни делгем шингээдирин база тыва чоннуң ажыл-амыдыралынга, ёзу-чаңчылдарынга хүндүткелдиг, хумагалыг болурун суртаалдаан чогаалдарга даянып, быжыглаарынче угланган ажылдар чорудары;
- уругларның чечен чогаал сайгарар билиин, чаңчылын, арга-мергежилин быжыглаар ажылдар: чогаалда көдүртүнген чидиг айтырыгны, тема болгаш идеяны тодарадыры; чогаалдың жанры, сюжет болгаш композициязы, сөзүглелдин дылының уран чурумалдыг аргаларының, сөстүн артында чажыт утказының онзагайын тодарадыр ажылдар чорудары; овор-хевирлерни ажылдап кылганын болгаш чогаалдың тургузуун, бижиттинген аянын, төөгүзүн тодарадыр ажылдар чорудары;
- тыва чогаалды өске чогаалдар болгаш уран чүүлдүн хевирлери-биле деңнеп сайгарар ажылдар чорудары;
- бердинген темага, чуруктарга (портретке) сөзүглел чогаадыр; аас болгаш бижимел ажылдарга чогаал сөзүглелдерин ажыглап, бодалын тода, бадыткалдыг илередиринге, уругларның чогаадыкчы арга-шинээн сайзырадыр, билиг, мергежилин быжыглаар ажылдар чорудары;
- номчаан чогаалдарынга хамаарыштыр үнелелдерни, сайгарылгалыг ажылдарны (рецензия, аннотация, илеткелдер, төлевилелдер кылыры) номчуп, деңнеп, эртем ёзуу-биле шинчилеп өөренир ажылдар; уран чүүлдүн янзы-бүрү хевирлеринге хамаарышкан эртем-практиктиг ажылдарга киржип, шын чугаалап чаңчыгарын хевирлээр ажылдар; ном саннары, музей болгаш архив шыгжамырларын ажыглап чаңчыгар ажылдар чорудары;
- тыва литератураның хөгжүлдезиниң оруун болгаш амгы тыва литератураның сайзыралын сонуургаар, билдингир чогаалдарны номчуурунче база тыва уран чүүл, эртемге тураскааткан номнарны, культурология, этнопсихология, этнография болгаш өске-даа эртем номнарын таныштырар ажылдар чорудары;
- өске чоннарның культуразын сонуургаар, эп-чөптүг, найыралчы харылзаалар тургузар; хостуг үезин шын ажыглап, чечен чогаал сайгарары ажыктыг, өөредиглиг, кижизидилгелиг дээрзин билиндирер ажылдар; бот-тускайлаң номчулгага хереглелин хандырып, чаа чогаалдар-биле таныжып, номчулгага сонургалын бедидер ажылдарны деткип чорудары;
- номчаан чүүлүн сайгарылгалыг хүлээп ап көрүп, бодунуу-биле тайылбырлап билиринге чаңчыктырар ажылдар;
- чогаал болгаш уран чүүлдүн кайы-даа хевирлеринге даянып, хамааты ботмеделели бедик, кижизиг аажы-чаңга, тыва дылынга ынак, ёзу-чаңчылдарынга хүндүткелдиг, төрөөн чуртунга шынчы чорукка кижизидер ажылдар чорудары.

Кичээлден дашкаар ажыл өөредилге-кижизидилгениң чугула кезээ бооп турар болгаш өөреникчилерниң хостуг үезин организаастаарының бир хевири болур. Кичээлден дашкаар ажылдар чаа үениң негелделеринге дүүштүр бот сайзыралынче кичээнгейлиг, ниитилелге бодун идепкейлиг алдынып, бот-тускайлаң амыдыралчы шилилгени чедишкинниг кылып шыдаар, чогаадыкчы салым-чаяанныг, сайзыраңгай кижини хевирлээринге дузалаар. Бердинген планнаашкында кичээлден дашкаар ажылга чылда 1 шакка темаларны киирген. Шактар үлелгезиниң янзы-янзы вариантылыг болуру өөредилге албан черлериниң онзагайларындан хамааржыр.

10 класс (34 шак)

Программаның кезээ	Темазы	Шагы	Өөреникчинин ажыл-чорудулгазы	Кичээлдин хевири	Өөредилгенин курлавырлары (парламал болгаш электроннуг хевирлери)	Ай, хүнү
Кирилде	Тыва литератураның ийиги салгалының чогаалчылары.	1	Тыва литератураның ийиги салгалының чогаалчыларында чаартыкчы арыннар: жанр хевирлер, тема-идея, композиция, чаартыкчы омур-хевирлер, символдуг омур-хевирлер, уран-чечен үе болгаш девискээр.	кичээл - таныжылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	02.09
«Кижиниитилел - күрүне»	С.К. Тока «Араттың сөзү» деп романында тоожукчу маадырның омур-хевири.	3	С.К. Токаның «Араттың сөзү» деп романында тоожукчу маадырның омур-хевирин төөгүлүг үе дамчыштыр чураанын сайгарар.	кичээл - практикум	https://pisateli-tuvy.ru/	09.09 16.09 23.09
	С.С. Сарыг-оолдуң «Аңгыроолдуң тоожузунда» детальдар.	3	Тоожукчу маадырның салым-чолунда революстуг өскерилгелерниң салдары. Роман-дилогияда детальдар чурумалының байлаа.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	30.09 07.10 14.10
	С.Б. Пюрбю «Үем болгаш үе-чергем дугайында» деп шүлүглелдин дылының онзагайы.	1	«Үем болгаш үе-чергем дугайында» деп шүлүглелдин лириктиг аян-хөөнү. Уран-чечени	кичээл - сайгарылга кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Салчак В.С. Тыва чогаалчылар дугайында демдеглелдер. – Кызыл, 2000. 68 а. Салчак В.С. Тыва чогаалчылар болгаш чогаалдар дугайында демдеглелдер. – Кызыл, 2005. 90 а. Архив писателя С.Пюрбю по тувинской литературе и культуре: Реестр архивных	21.10

					материалов, хранящихся в Научном архиве ТИГИ / Сост. В.С. Салчак. – Кызыл, 2013.	
«Кижиге - бойдус - депшилге»	О.К. Саган-оолдун «Деспестер» деп романында омур-хевирлер..	2	Романда омур-хевирлер системазы. Өзүлделик омур-хевирлер. Омур-хевирлерниң деңнелгелиг сайгарылгазы. Чогаалда омур-хевирлер тургузарда ниити чогаадыкчы аргалар. Авторнуң ажыглааны этнографтыг детальдарның ажыглалы.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Өөредилгеметодиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	28.10 11.11
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	Бадра Ужуней оглу Иргиттин (У.И.Бадра) «Арзылаң Күдерек» деп романында ёзу-чаңчылдарны көргүскени.	3	«Арзылаң Күдерек» деп романда кол маадыр Күдеректин кижиге бооп өзүп келген чылдарының дугайында тоожуп тура, тыва чоннуң төөгүзүндөн, культуразындан солун барымдаалар. Чаштын үш харлаанында дөргүл-төрелдериниң аразынга бажын кыргаан байырлал ёзулалы; дүжүт оваазынга 16 харлыг оолдун шүүлгени; аныктарның өг-бүле тудуп, адазының черчуртунга чаа өөн ээлеп артканы; Улаастайга тыва мөгениң шүүлгени.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	18.11 25.11 02.12
«Кижиге - бойдус - депшилге»	Кижиге биле бойдустун аразында харылзааны С.Ө. Тамбаның «Амыргалаар» деп тоожузунда чурааны.	2	Тоожуда кол маадырның салым-чолу. Кижиге биле бойдустун аразында харылзааны чуруурда авторнуң психологтуг аргаларны ажыглааны. Чогаалдың иштики композициязын тургузарынга уран-чечен аргаларны	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	09.12 16.12 23.12

			ужур-дузасы. Хуу аттарның тыбылганының онзагайы.			
«Орус литература тыва дылда»	А.С. Пушкин «Евгений Онегин»: омур-хевирлер системазы, «Онегин строфазы».	1	Чогаалда омур-хевирлер тургузарда, ниити чогаадыкчы аргаларны ажыглааны. Шүлүктээн романның тургуунун онзагайы: «Онегин строфазы». Авторнуң ажыглааны уран-чечен детальдарның тема, идея илередиринге салдары.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	30.12
«Кижиге - бойдус - депшилге»	С.С. Сюрюн-оолдуң «Ногаан ортулук» деп романының композициязы.	3	Романның композициязының хөй талалы. Авторнуң ажыглааны бот-тускайлаң психологтуг аргалары, чогаалга умур-дузасы. Романның адының символдуг утказы.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	13.01 20.01 27.01
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	С.С. Сюрюн-оолдуң «Тывалаар кускун» деп романының дылының онзагайы.	3	«Тывалаар кускун» деп романда тыва кижиге, тыва амыдырал болгаш чуртталганың мөңгө сырыны. Чогаалда ажылаттынган этнографтыг детальдарның болгаш аыш-чем-биле холбашкан фразеологизмнерниң сайгарылгазы.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	03.02 10.02 17.02

	М.Б. Кенин- Лопсанның роман «Чүгүрүк Сарала» деп романының утказы болгаш тургузуу.	3	Чүгүрүк Сарала – бөдүүн арат кижиниң ыдыктыг сеткилиниң символу. Романда психологтуг болгаш этнографтыг детальдарның чурумалы.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	24.02 02.03 09.03
	М.Б. КенинЛопсан роман эссе «Буян-Бадырғы». Буян-Бадырғының сөөлгү шүлүктери.	3	Тыва чогаалдың баштайгы лириказы: М. Буян-Бадырғының шүлүктериниң литературлуг сайгарылгазы. Шүлүктерниң жанр, тургузуунуң онзагайы, бижиттинген аян-хөөнү.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Тыва чечен чогаал: сөөлгү үениң шинчилелдери. ТГШИниң шинчилелдер чыындызы. – Кызыл: КУБ “Тываполиграф”, 2009.- А. 13-21.	16.03 23.03 06.04
«Кижиге - бойдус - депшилге»	Ю.Ш. Кюнзегештиң лирикасында Тожу кижизиниң тускайлаң мөзү-бүдүжү	1	Ю. Кюнзегештиң Тожуга, Улуг-Хемге, оон чараш онзагай, хуулгаазын бойдузунга, кижилеринге, аң-меңинге тураскааттыган шүлүктериниң дылының уран-чечен сайгарылгазы. Шүлүктерде лириктиг маадырның иштики делегейи.	кичээл - сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/ Өөрөдиге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөрөдиге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	13.04
«Литература теориязы»	«Амгы тыва литературада чогаал шинчилекчилери» деп темага төлевилел.	1	Амгы тыва литературада чогаал шинчилекчилери, оларның сайгарылгалыг ажылдарының угланышкынары. Жанр аайы-биле чечен чогаал шинчилекчилериниң ажылдарының сайгарылгазы – школаның солунунга парлап үндүрери.	демнежилге кичээл	https://pisateli-tuvy.ru/	20.04
«Делегей болгаш даштыкы литература тыва дылда»	Э.Хемингуэйниң «Ашак биле далай» деп чогаалында философчу мотив.	1	Чогаалдың бижиттинген кыска төөгүзү. Авторнун номчукчуга дамчытканы кол философчу мотивин тодарадыры. Чогаалдың адының ханы утказы, сюжетке философчу төнчүзүнүнүң ролю.	кичээл - сайгарылга		27.04

«Орус литература тыва дылда»	Тыва дылче Т.Г.Шевченконуң шүлүктөрүнүн очулгазы.	1	Тыва дылче Т.Г. Шевченконуң шүлүктөрүнүн очулгазы. Бот-тускайлаң, бөлүктөп орус дылдан тыва дылче очулгаларны чорудар. Шүлүктөрдө кол мотив, символдуг уткалар.	демнежилге кичээл	Өөрөдилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөрөдилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	04.05
«Россия чоннарының литературазы тыва дылда»	В.О. Адаровтуң. (Аржан Адаров) «Улуг көш» деп шүлүүнүн философчу утказы.	1	Алтай чогаалчының поэзиясында көшкүн чоннуң амыдыралын кижиниң сеткилиниң янзы-бүрү хөөннерин дамчыштыр илереткени. Авторнуң илередиксээн чажыт бодалын, философчу утказын сайгарар. Шүлүктө кол хронотоп – орук. Ооң динамиктиг туружун тодарадыры.	кичээл - сайгарылга	Өөрөдилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөрөдилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	11.05
Түннел	«Алган билиглерим-биле үлежикседим...	1	Бүдүн чыл дургузунда алган билиглеринге даянып: - ... чогаалчының солун чогаадыкчы оруунуң амыдырал-биле холбаазы; -эң-не сонуургаан чогаалымның сюжединден үзүндүнүнүн кыска сайгарылгазы; - сагыш-сеткилимни дүвүредипкен лириктиг шүлүктүң сайгарылгазы;	Кичээл-практикум	Өөрөдилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг	18.05

11 класс (34 шак)

Программаның кезээ	Темазы	Шагы	Өөреникчинин ажил-чорудулгазы	Кичээлдин хевири	Өөредилгениң курлавырлары (парламал болгаш электроннуг хевирле	Ай, хүнү
Кирилде	Тыва литератураның салым-чаяанның чогаалчыларынга литературлуг бөлгүмнерниң салдары.	1	Литературлуг бөлгүмнерден үнген билдингир чогаалчыларның чогаадыкчы ажил-чорудулгазының хөй талалы, чаартыкчы чоруу.	Кичээл-таныштырылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	02.09
«Кижиниң - ниитилел - күрүне»	К-Э.К. Кудажының «Уйгу чок Улуг-Хем» деп романында чугаа этикеди.	2	Тыва чоннун мөзү-бүдүжүнде чугаа этикединиң онзагайы. К-Э.К. Кудажының «Уйгу чок Улуг-Хем» деп романында чугаа этикедин көргүскени: адалгалар дамчыштыр илередири; мендилежир ёзулал; чугаага национал аянны илередири; деңнелгелиг конструкция дамчыштыр дээш оон-даа өске.	кичээл-сайгарылга	https://pisатели-tuvy.ru/ Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	09.09 16.09
	Е.Т. Танова тоожу «Дошкун чылдарның чазы» деп чогаалынга төгерик ширээ.	2	Чогаалдың маадырларының салым-чолунга репрессияның салдары; Сайдаштың трагиктиг салым-чолу. Чогаалдың амгы үебиле харылзаазы.	төгерик-ширээ	https://pisатели-tuvy.ru/ Өөредилге-методиктиг материалдар, (электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	23.09 30.09

	В.Б-Х. Монгуштуң амыдыралы болгаш чогаадыкчы ажыл - чорудулгазы.	1	Тыва литератураның сатира-юмор жанрының сайзыралына В.Б-Х. Монгуштуң сатириктиг чогаалдарында “шоодуг”, “кыжырыг”, “кайгаан” утканы көргүскени. Оларның кижизидикчи утказы.	кичээл-сайгарылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	07.10
«Литература теориязы»	Тыва литературада сатира, юмор жанрының турумчуй бергени: В.Хомушкунуң, Ш.Монгуштуң чогаалдары.	1	Тыва литературада сатира, юмор жанрының сайзыраарына В.Хомушку, Ш.Монгуштуң үлүг-хуузу. Авторларның сатириктиг чечен чугааларының тема, идеязы, омур-хевирлери, сюжет-композициязы, уран-чечени. Ук чогаалдарда сатира, юмор жанрының имдемдээ.	кичээл-сайгарылга	Монгуш Ш.В. Үлүгедикчи: чечен чугаалар. – Кызыл, 2001. – 32 а. Монгуш Ш.В. Ужар киж: чечен чугаалар. – Кызыл, 2007. – 167 а. Хомушку В.У. Мончарлыг киж: шоодулгуг, баштак чечен чугаалар. – Кызыл, 1996. – 80 а.	14.10
«Киж – ниитилел – күрүне»	С.В. Козлованың чогаадыкчы ажыл-чорудулгазында Тыва-биле холбаалыг арыннар	1	С.Козлованың чогаалдарында тыва уран чүүлдүң хөгжүлдезинге хамаарышкан айтырыгларны чырытканы. Литература – уран чүүлдүң бир адыры, ооң өске хевирлер-биле сырый харылзаазы.	кичээл-сайгарылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, чурагайлыг таныштырылга, өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	21.10
Тываның орус дылдыг чогаалчылары	Амгы тыва литературада орус дылдыг чогаалчылар	1	Амгы тыва литературада орус дылдыг чогаалчыларның чаартыкчы ажыл-чорудулгазы: жанр, тематика, омур-хевирлер, уран-чечен аргалар.	кичээл-таныжылга	http://filfak.tuvsu.ru/?q=content/literaturnyy-muzey	28.10
«Орус литература тыва дылда»	С.А. Есенинниң «Авамга чагаа» деп шүлүүнде дүвүрел мотиви.	1	С.А. Есенинниң «Авамга чагаа» деп шүлүүнде дүвүрел мотивин ажытканы. Шүлүктө лириктиг	кичээл-сайгарылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш	11.10

			маадырның омур-хевири, сеткилсагыжының дойлуушкуну. «Авамга чагаа» деп Шүлүктүң тыва чогаалчыларның шүлүктерибиле деннелгелиг сайгарылгазы.		пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар	
«Кижиге - бойдус - депшилге»	М.Б. Доржу – арыг сеткилдин шүлүкчүзү.	1	М.Б. Доржунун шүлүктеринде хамааты, ынакшыл лириказының онзагай талалары. Чогаалчының шүлүктеринде лириктиг маадырның сагыш-сеткил дойлуушкунун көргүскени. Шүлүктерниң уран-чечени, ханы философчу чажыт уткалары.	кичээл-сайгарылга	Доржу М.Б. Өшпес кезек – оттуг чечек: шүлүктөр чыындызы. – Кызыл, 2009. – 168 а. Куулар Н.Ш., Кужугет М.А. Амгы тыва шүлүк чогаалының сайзыралы. – Кызыл, 2011. – 120 а. Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер ажыглаар.	18.10
«Кижиге - ниитилел - күрүне».	А.А. Даржайның «Четкер четкизи» деп шиизинде чөрүлдээлер.	1	Шииде өг-бүле, ниитилел, кижилер аразында харылзааларның нарын чөрүлдээлерин сюжеттиң дузазы-биле ажытканы. Персонажтарга бот-тускайлаң характеристикалар тургузар. Чогаалчының шии бижиир аянында чөрүлдээлер тургузарда чураан уран-чечен аргаларының тывызы.		https://pisateli-tuvy.ru/ Даржай А.А. Четкер четкизи: тоожулар, чечен чугаалар. – Кызыл, 1991. – 320 а.	25.10
Делегей болгаш даштыкы литература тыва дылда»	Чинагийн Галсанның (Шыныкбай оглу Чурук-Уваа) тоожу «Дошкун чылдарның тоожузу» деп чогаалында көдүрттүнген айтырыг.	1	«Дошкун чылдарның тоожузу» деп чогаалда амыдыралдың нарын айтырыгларын көдүргени. Чогаалдың сюжетинде болгаш адында символдуг уткалар. Омур-хевирлерге долу характеристика бээр.		Өөредилге-методиктиг материалдар, (электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	02.12

«Кижиге - бойдус - депшилге»	В.С. Серен-оолдун чогадыкчы дилээшкиннери.	1	Тыва литературага В.С. Серен-оолдун киирген чаартыкчы талалары: илиглерииниң лексиктиг сайгарылгазы, тургузуунун онзагайы, философчу чажыт уткалары, уран-чечен аргаларда чаа дилээшкиннер.		https://pisатели-tuvy.ru/	09.12
«Делегей болгаш даштыкы литература тыва дылда»	У. Шекспирниң «Ромео биле Джульетта» деп шиизи-биле таныжылга.	1	Тыва театрның сценазынга У. Шекспирниң «Ромео биле Джульетта» деп чогаалының көстүп келгени. Шииден үзүндүнү ойнап күүседери.	кичээл-таныжылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	16.12
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	Э.Л. Донгактың «Эрги хонаштар» деп романында оворхевирлер.	2	«Эрги хонаштар» деп романның төөгүлүгү үндезиннери. Оворхевирлер характеристиказы, сюжеттиң хөгжүлдизинге ужурудузу.		https://pisатели-tuvy.ru/ Донгак Э.Л. Эрги хонаштар: роман. – Кызыл, 1983. – 304 а.	23.12 30.12
	М.Б. Көжелдейниң «Төрээн чурттан ыракта» деп тоожузуна патриотчу пафос.	2	Тоожукчу маадырның бедик көдүрлүүшкүннүг сеткил-хөөнү. Тоожунун кол идеязы, сюжединиң кезектеринде онзагай талалар. Тоожуга хамаарыштыр боттускайлаң чогадыкчы ажылдарны чорудары.		https://pisатели-tuvy.ru/ Монгуш К.Б. Төрээн чурттан ыракта: тоожулар, чечен чугаалар. – Кызыл, 1995. – 125 а.	13.01 20.01
	Ш.Д. Куулар «Баглааш» - мөңгө амыдыралдың символу.	2	Кошкүн чоннун амыдыралында баглааштын ужуру-утказы, этнографтыг детальдар. Романда баглааштын чечен оворхевир, сюжет-биле харылзаазы. Уран-чечен аргаларның ажыглалы.	кичээл-практикум	https://pisатели-tuvy.ru/	27.01 03.02
«Литература теориязы»	Тыва литературада символдуг оворхевирлер.	1	Тыва литературада символдуг оворхевирлерниң долу	кичээл-зачет	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар,	10.02

			сайгарылгазынга бөлүктөп ажылдаары.		электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөрөдилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	
«Кижиге - бойдус - депшилге»	А. Үржаның «Ынак-тыр мен» деп шүлүүнүң лингвистиктиг сайгарылгазы	1	А. Үржаның «Ынак-тыр мен» деп шүлүүндө лириктиг маадырның омур-хевирин, уран-чечени. Шүлүктүң философчу ханы чажыт утказы. Уран-чечен үе болгаш девискээр.	кичээл-сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	17.02
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	«Чону дээш сагыш човап...» (М.М. Дуюнгарның чогаадыкчы ажыл-чорудулгазында н арыннар)	1	М. Дуюнгарның чечен чугааларында тыва чоннуң мөзү-бүдүжүнүң болгаш сагыш-сеткилиниң онзагайларын тема, идея, омур-хевирлер, сюжет дузазы-биле чурааны. Чечен чугааларда авторнуң чону дээш сагыш човаашыкынның көдүргөн бодалдарның амгы үеде дээшти.	кичээл-сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	24.02
«Кижиге – бойдус - депшилге»	Э.Б. Мижиттиң «Иениң ынакшылы» деп трагедиязынга төгөрүк ширээ.	1	Э.Б. Мижиттиң «Иениң ынакшылы» деп шиизинде көдүртүнгөн чидиг айтырырларны төгөрүк ширээ хевиринге сайгарып чугаалажыры. Литература амыдыралында мөңгө темалар. Чогаалчы биле амгы үениң номчукчунуң амыдыралче көрүштери.	кичээл-сайгарылга	Өөрөдилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөрөдилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	02.03
«Кижиге - ниитилел - күрүне»	А.С. Бегзин-оолдуң шүлүктөрүнүң угаадыгы күжү	1	А.С. Бегзин-оолдуң шүлүктөрүндө символдук омур-хевирлер, оларның угаадыгы утказы, тема, идеязы, уран-чечени.	кичээл-сайгарылга	https://pisateli-tuvy.ru/	09.03

«Кижиги - бойдус - депшилге»	Херээжен чогаалчыларын тыва литературанын хөгжүлдезинге чогаадыкчы салдары.	2	Тыва литературага Д. Барыкаан, Е. Танова, З. Намзырай, А.Ховалыг, З. Амыр-Донгак, Л. Иргит, М.Кужугет, С. Комбу, Л. Ооржак оларнын чаартыкчы салдарынын дугайында сайгарылганы чорудары.	кичээл-сайгарылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларынын чыындызы) ажыглаар.	16.03 23.03
Кижиги. Ниитилел. Күрүне.	К-Э.К. Кудажынын «Ы» деп бартаазынныг чогаалында кара чугаа стили, аныяк-өскенге салдары.	2	К.Кудажынын допчу-намдары, бижээн ажылдары. Тоожуда көдүрттүнген чидиг айтырыгларны ханы сайгарып, өөреникчилерге ол социал таланын аажы-чаңы, алдынып чоруурунун салдары багайын билиндирер.	кичээл-сайгарылга	Класстан дашкаар номчулга ному. – Кызыл 2013 (мультимедийлиг өке дылдан алдынган ажылдар)	06.04 13.04
Кижиги. Ниитилел. Күрүне.	Г.Маспык-оол «Чайзат» мөзү-шынар, кижизидилге темазын чырытканы.	2	Республикада билдингир журналист Г.Маспык-оолдун бижээни «Чайзат», «Леди Ди»-Алина», «Кадарчынын уруу» деп чечен чогаалдарында амгы үенин аныяк-өскенинин аажы-чаңы, багай чүүлдерге белен алзып кирери дээш социал-байдалдар дугацында чидиг айтырыгларны сайгарары.	кичээл-сайгарылга	Г. Маспык-оол Чайзат – Кызыл 2013 а- 3-67 интернет четкилеринден дөмей ажылдар, сайгарылгалар, материалдар. Чурагайлыг өөредилге курлавырларынын чыындызы.	20.04 27.04
Блок «Кижиги - бойдус - депшилге»	М.Н. Ооржактын шүлүктеринде төрөөн чер чурт темазы.	1	М.Н. Ооржактын төрөөн чер чурт темазына бижээн шүлүктеринде символдуг овор-хевирлер. Чалыгы үени көргүскен эпитеттернин сайгарылгазы.	кичээл-сайгарылга	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш пособиелер.	04.05
Катаптаашкын	«Чечен чогаал арыннарындан...	1	Чыл дургузунда өөрөнгөн чогаалдарына түннел катаптаашкын. Чечен чогаал	Катаптаашкын	Өөредилге-методиктиг материалдар, (мультимедийлиг программалар, электроннуг номнар болгаш	11.05

			делегейинден эң-не сонуургаан чогаалдарының литературлуг сайгарылгазы.		пособиелер, электроннуг библиотекалар, виртуалдыг лабораториялар, оюннуг программалар, чурагайлыг өөредилге курлавырларының чыындызы) ажыглаар.	
--	--	--	--	--	--	--